

## מסורת הש"ס

(א) שבת קיץ. ב"ה י: יומא  
פסח. (ב) [בכרות כב.].  
(ג) מו"ק טו: (ד) [תוספ'  
פ"א,] (ה) [מו"ק שס פסחים  
נד: ,] (ו) מו"ק י: (ז) [לעיל  
יב: ,] (ח) [ע"י רש"י פסחים  
נד: ד"ה צ"ן השמשות וכו'  
והמג"א ש' תנוד ס"ק כג  
היחזו ל"ב"ע] (ט) [פס"ק  
דמורה דף יב: וע"ש בתוס'  
ד"ה ואין].

## הגהות הב"ח

[illegible]

## גליון הש"ס

תוס' ד"ה וכן. מותר  
בצונן וקש' לר"ה. ק' לי  
הא אדרבה כיון דמיירי  
בצונן ואפ"ה תמי כל גופו  
אסור א"ו דהקדושי  
בהיפוך דמוכח דבמעט  
ג"כ אסור בצונן כל גופו  
וקשיא לר"ח וכמ"ש רש"י:

## הגהות הגר"א

[א] גמ' (שאובין מניה)  
תא"מ (ועמ"ס רבינו ציו"ד  
סי' רא ס"ק קכה וצ"ע):

לעזי רע"י

אישטורדיי"ן  
[אישטורדיי"ן]. המום.  
קריי"א [קרייד"א]. גיר.

## רבינו גרשום

איסוף אנא. דמפצרא מצייל  
ולאורתא קרו ומפטרו.  
במנחת הערב [וכו']  
ואכרעה על ברכי. אלא  
דריכיה תברא הוו מצלי.  
אף אן נמי תינא. דבתענית  
צבור אינו אסור אלא  
בחמין, דקנתי נועליך את  
המרחצאות. א' אכלי הכ  
איבעי ליה למיתני, מצי  
למיתני סוכרין את הנהרות.  
א' יששכר בר אבה בר אידי  
בר אבין קשיא ליה  
מבוי חמני אסורין ברחיצה.

מפטרי וצעו רחמי וצאריך  
משומם עד מנחת הערב  
בגדי ומעילי ואכרעה על  
נחת הערב קמתי. אלמא

## מאימתי פרק ראשון תענית

יג.

עין משפט  
נר מצוה

נבא א מ"י פ"ה מהלכות  
תעניות הלכה י סמג  
עשין מד"ס ג טוש"ע א"ח  
ס' תקנא סעיף ז:

**ב** מ"י פ"ה מהלכות  
 אצל הלכה ד סמג עשין  
 שם עוש"ע י"ד סי' שפ"א  
 סעיף א:

**סג** ג מ"י פ"ג מהלכות  
תענית הלכה ד טור  
וש"ע ח"ח סי' תקעה

סעיף ג:  
**סב ד מ"י פ"ג** מהלכות  
 שביית עשור הלכה ב

טוש"ע שס סי' תקנד  
סעיף ח:  
ה נטוש"ע יו"ד סימן רא

סעיף עה]:  
בג ו ז ח מ"י פ"ג  
מהלכות תענית הלכה ד

טור ש"ע שם סימן תקעה  
סעיף ג:  
סד ט מ"י פ"ה מהלכות

אבל הלכה ד סמג עשין  
 3 טוש"ע י"ד סי' שפ"א  
 סעיף א:

י [טוּשׁ״ע י״ד סימן שפא  
סעיף 7]:  
בה ב מ״י שס פ״ו הלכה

יג טוש"ע י"ד סי' שז  
סעיף ג:  
סו ל מ"י שס טוש"ע שס

ס' שפט סעף א':  
 ס' מ' מ' שם טוש"ע שם  
 ס' של סעף ג':

בַּח נ מ״י שם טוֹשׁ״ע שם  
ס״ שפּט סעיף א׳:

## תורה אור השלם

1. וְאֵלֵי יֶאֱסָפוּ כָל חֵדֶר  
בְּדַבְרֵי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל  
מַעַל הַגּוֹלָה וְאֲנִי יֹשֵׁב  
מִשּׁוֹמֵם עַד לְמִנְחַת  
הָעֶרֶב:  
עזרא ט ד

2. וּבִמְנַחַת הָעֶרֶב קָמְתִי  
מִתְעַנִּיתִי וּבִקְרָעִי בִגְדִי  
וּמַעֲלִי וְאֶכְרָעָה עַל  
בְּרִבִּי וְאֶפְרָשָׁה כַּפִּי אֶל יְיָ  
אֱלֹהֵי:  
עזרא ט ה

## מוסף רש"י

בין בתשעה באב בין  
ביום"כ. ואע"פ שאסורין  
נרמזה (ביצה יח).  
כשאמרו  
במלאכה. גזי עזרו אלן  
ולא נענו (מז"ק טו).  
וכשאמרו אסור בנעילת  
הסנדל כו' אסור  
ברחיצה. נמעית לזכור  
(שם).

## רבינו חננאל

[ו]תפלת התענית בשחרית לא יכלינן למימר, ודכתיב ואלי יאספו כל חרד דברכי אלקי ישראל על מעל הגולה ואני יושב משומם עד למנחת הערב, ובמנחת הערב קמתי מתעניתי ובמזמרי בגדי ומעילי

ואכרעה על ברכי ואפרשה  
כפי אל ה' אלקי, ש"מ  
דתפלת התענית באחרית  
היום הוא ברביעית  
האחרון. אמר רב חסדא כל  
שהוא משום אבל כגון  
תשעה באב ואבל אסור  
ברחיצה בין בחמין בין

**איפוך אנה.** פ' דינמא פלגא קמייטא דיומא מאלו וצבו רחמי ואלדך פלגא מעייני צמילי דמחא ומשני לא ס"ד: **אמר** רב חסדא כל שחא משום אבא בגין תשעה באב <sup>(1)</sup> **אסור** אפילו בצונן ואבא אסור בין בחמין בין בצונן וכו'. ירושלמי

יוסף צביה דרבי יהושע בן לוי  
בתשעה באב וציוה"כ מרחשן ידיו  
ומקנה צמפה ומעבירה על גבי עיניו  
רבי יונה פרי סמרטוטי ויהיז תותי  
כרעיה פ"ה היה מניח סמרטוט מתת  
הכר כדי לנחלו ומעבירו על גבי  
עיניו: **ובל** שהוא משום תענוג  
ובר' ועשיו שאין תענית כבוד  
בבבל אלא תשעה באב מותרין אפילו  
בצמין אפילו י"ז תחול וטוס גדליה  
כן פסק רצ"ה ור' יוחנן לאזי אסר  
לרחוץ בצמין:

וְנֹעֲלִין הַמִּרְחָצוֹת. פ"י שֶׁן  
חמין: **אִמּוֹ** סוֹבְרִין  
נֶהְרֹת ב'י'. כְּלוּמַר אִי הוּא אֶסְוֹר  
צִנּוֹן מִי אֵיכָל לַמִּיתִי סוֹבְרִים נֶהְרֹת  
פְּשִׁטָּא דְלֵא מִנִּי לַמַּסְכֵּר כְּלוּמַר כִּמו  
כֵּן אֶל תִּדְרוֹק מֵהָא דִקְתִּי וְעוֹלָן  
הַמִּרְחָצוֹת: **מִבְרֵיָה** בַּחֲמִין מִי  
**אִיכָא**. הֵא שְׁאֻזִּים יִנְהוּ מִדְּלָא קֶאֱמַר  
מִשְׁכַּחַת לֵה טְבִילָה (בַּחֲמִין) דְּכִשְׂרִיָּה  
בַּחֲמִין כְּגוֹן שְׁהוּמֹו וְהוּשְׁמֹו לְכִרְיָה  
אֵלֶּא שְׁאֲמַר בַּחֲמִי טְבִירָא יֵשׁ לְהוֹכִיחַ  
דְּכוּלֹּ שְׁאֻז שְׁפִילוֹ ע"י <sup>(א)</sup> מִשְׁכַּחַת  
מֵהִינֵא טְבִילָה וְהֵא דְלֶמַר <sup>(ב)</sup> דְּהַמִּשְׁכַּחַת  
כּוֹלֵה כְּשִׂירָה רִי"ל לַעֲנִין שְׁאִינָה פּוֹסְלַת  
אֶת הַמִּקְוֶה כְּשֶׁאֵר מִיִּם שְׁאֻזִּים אֲבָל  
טְבִילָה וְדִאי אִינוּ עוֹלֵה בָּהֶם:

**וְכֵן** אתה מוצא במנורה ואצל מאי  
לאו אבולֶהוּ. פי' (ו) אהל  
דקאמרין וצ'וֹנוֹן מוֹתֵר דאָבֵל נמי  
מוֹתֵר צ'וֹנוֹן וקס"ח לר"ב קסדל דאמר  
אָבֵל אָסוֹר בֵּין בַּחֲמִין בֵּין צ'וֹנוֹן ומשני  
אשֶׁאֱרָא כְלוּמָר אֲשֶׁר דֵּינָן (ח) אֲנֵיילָא  
וְסִיכָא אָבֵל לֹא קָאִי אַהֵל צ'וֹנוֹן:  
**הַכְּבִיד** שְׁעָרוֹ מִיֶּקֶד בַּחֲעֵר.  
פי' דרך חמירה אָבֵל  
לֹא כִדְרָבוּ דֶּרֶךְ גִּילּוֹת מִדְּקָאֲמֵר  
מִיֶּקֶד וְלֹא קֵאֲמֵר מִגִּלָּה:

דקא קשיא לך וכן אתה מוצא במגידה ובאבל אשאר  
אבל הכהן משום ר' יוסי הכהן מעשה ומתו בניו של  
אבא בצונן כל שבעה ה'ם כשתכפוהו אבליו הוה דתניא  
חר זה הכביר שערו מיקל בתער <sup>ל</sup> ומכבם כסותו במים  
אבל לא במספרים <sup>ב</sup> במים ולא בנתר ולא בחול אמר  
בצונן כל שבעה מידי דהוה אבשרא וחמרא מיתיבי

וּמִקֻּמַּת לֹה דְבָנוֹן שְׂרִי מֵאִי קֹא מִהֲדַר לִיָּה רַבִּי חֵינָנִל לִתְנֵנָה קֻמָּה  
טְבִילִי דְבָנוֹן אֲלֹל לֹאֹ דְבָנוֹן נְמִי אֲסִירִי וְהִינֵנו דְלִמַּר לֹאֲדִי: **אָמַר רַב**  
**לֹא וּבְנוֹן כִּיעַ שְׂרִי וְנֵחַי לֹאֲדִי דְקֻמַּמֵּר ר' חֵינָנִל כְּנוֹן בְּתִמְרָה דִּלָּא**  
**אֲזִיּוֹס אֲבָל בְּלִילָה מוֹתֵר. מִהֲבֵאָה (י) מִשְׁמַע דְּבִלְיִל תַּשְׁעָה בָּבָב מוֹתֵר**  
**דָּךְ. חוֹךְ לַעִיר: וְכֵן אֲסֵה מוֹלָא בְּמִנּוּדָה וְאֲבָל: הִכִּי גְרַסְיָן בְּמֵאִי**  
**וְלֹאֹ לֹאֹ דְבָנוֹן מֵאִי לֹאֹ אֲבוּבֹהוּ ב'ו'. הֵא דְקֻמַּי וְכֵן אֲתֵה מוֹלָא בְּמִנּוּדָה**  
**לְרִחוּךְ כֹּל גּוֹפוֹ וְאִפְּסִילוֹ דְבָנוֹן וְתִיבְתָּה לְרַפְרָס דַּר פְּפֹא: לֹא אֲשִׁאֲרָא**  
**לְרִחוּךְ כֹּל גּוֹפוֹ. וְהִשְׁתָּה דִלְמַמֵּר בְּמִנּוּדָה וְאֲבָל לֹאֹ אֲרֻחִיָּה קִימִי**  
**דָּ שְׁעָה גְרַסְיָן. אֲלֵמָא דְבָנוֹן שְׂרִי: שְׁתַּכְּפוּוּ אֲבִילֹו. בִּזֵּה אַחֵר זֶה**  
**מִיָּקֵל בְּעַמֵּר. דְּשִׁקֵּיל פּוֹרְתָא מִינִיָּהוּ: וּבִשְׁעֵר. דֶּרֶךְ שְׁטִינִי: נִסָּה.**  
**לְכַסֵּם שִׁתְּלֵבָן: מִיָּדִי דִהּוֹ אֲבִשְׂרָא וְחִמְרָא. דַּעֲשׂוּגוֹ בִּי לְכֹנוֹן:**  
אֵין

[illegible]

איפוך אנא לא סלקא דעתך דכתיב : ואלי  
יאספו כל חרד בדברי אלהי ישראל על מעל  
הגולה וגו' וכתיב :<sup>2</sup> ובמנחת הערב קמתי  
מתענית וואפרשה כפי אל ה' אמר רפרם בר  
פפא אמר רב חסדא כל שהוא משום אבל  
(6) כגון " תשעה באב " ואבל אסור בין בחמין  
בין בצונג : כל שהוא משום תענוג כגון תענית  
צבור בחמין אסור בצונג מותר אמר רב אידו  
בר אבין אף אנן נמי תנינא ונועלין את  
המרחצאות א"ל אבין ואי בצונג אסור סוכרין  
את הנהרות מבעי ליה למיתני אמר רב  
שישא בריה דרב אבין הכי קשיא ליה  
מכדי תנן אסור ברחיצה נועלין את המרחצאות  
למה לי אלא לאו ש"מ בחמין אסור בצונג  
מותר לימא מסייע ליה (6) " כל חייבי טבילות  
טובלין בדרך בין בט' באב בין ביוה"כ במאי  
אילימא בחמין (7) " טבילה בחמין מי איכא  
(וא) שאובין נינהו אלא לאו בצונג וחייבי טבילות  
איז איניש אחרינא לא אמר רב חנא בר קטינא  
לא נצרכה אלא לחמי טבריא אי הכי אימא  
סיפא א"ר חנינא סגן הכהנים כדי הוא בית  
אלהינו לאבר עליו טבילה פעם אחת בשנה  
ואי אמרת בצונג מותר ירחץ בצונג אמר רב  
פפא באתרא דלא שכיח צונג תא שמע  
(8) " כשאמרו אסור במלאכה לא אמרו אלא  
ביום אבל ליליה מותר (7) " וכשאמרו אסור  
בנעילת הסנדל לא אמרו אלא בעיר אבל  
בדרך מותר הא כיצד יוצא לדרך נועל נכנס  
לעיר חולץ (8) " וכשאמרו אסור ברחיצה לא  
אמרו אלא כל גופו אבל פניו ידיו ורגליו מותר  
וכן אתה מוצא במגורה ובאבל מאי לאו  
אכולהו ובמאי (9) עסקינן אילימא בחמין  
פניו ידיו ורגליו מי שרו והאמר רב ששת  
אבל אסור להושיט אצבעו בחמין אלא לאו

בצונן לא לעולם בחמין ודקא קשיא לך וכן את  
קאי תא שמע דאמר ר' אבא הכהן משום ר'  
ר' יוסי בן רבי חנינא ורחץ בצונן כל שבועה<sup>א</sup> הה  
<sup>ב</sup> תכפוהו אבליו זה אחר זה הכביד שערו מ  
אמר רב חסדא<sup>ב</sup> בתער אבל לא במספרים<sup>ג</sup>  
רבא אבל מותר לרחוץ בצונן כל שבועה מידי

אלהיו כו': **ואם איפא**, כדמוקמת לה דצונן שרי מאס כבוד בית אלהיו הא מנא טבלי צונן אלא לאו צונן מייבי טבילות אין כולי עלמא לא יצונן כ"ע שרי ומאי גבי טענית צבור לא אמרו אלא דיום אבל צלילה מותר. מן מפרסמין הדבר: **לא לדרך**, חוץ לעיר: **וכן אסא**, לא אסור להושיט אצבעו בחמין אלא לאו צונן מאי לאו אכולהו מינה דבטענית צבור אסור לרחוץ כל גופו ואפילו צונן ה' בחמין היא אבל צונן שרי לרחוץ כל גופו. והשאלה דמין מי שרי: **ורחצ צונן בחד שבעה** גרסינן. אלמא צונן יורו לו כדאשכחן גבי שיער: **מיקל בעער**, דשקיל פורר אל בעלע": **בגמר וחול**, דרך לבכס שיתנבן: **מידי דהא**

בצוק, אבל כל שהוא משום מעגן  
ברחיצה למה לי למיחנת צוק ונועלי  
שרי. ואחיקן לשריפה למה חסדיא  
[בתמן] לילא לאוקומה שדאובין  
טבילת בצוק הכיני מנזר כומה דש  
ואדחי, לעולם בצוקן לכריל עלמא דש  
נוהא, ואקשינן, אי טבילת בצוקן  
טבילה אחת בשנה, לכיכר בצוקן דרשי  
שחור, כדי הוה רית אלקינו לאדר מ  
[לא]לל על גופא אבל פנוי ורובלי  
בנעלה חסדא אמר אלא בעיזא  
וכן אתה אומר במנזרה ובבאל. ודחיני  
דחיה אקמו וכן אתה מנזר, ורשי

(א) אולי "ל" א"ל אב"י אלא היכי וכו'. (ב) לכאורה תמוה דהא גם לר"ח בת"כ אסור צלון ומאי מיימי מינה ראייה לאב"י ואולי דרבינו לא היה גורם בדברי ר"ח כגון ת"כ ועדיין ל"ע.